

Ş a h m e r a n

Bir Psikomitolojik Çözümleme Denemesi

Dr. Mine Öztürk

Moderatör: Prof. Dr. M. Bilgin Saydam

Şahmeran Efsanesi

- Çukurova / Tarsus
- Şahmeran Hamamı
- Camasbname (*Musa Abdi*)
 - Camasb ve Şahmeran Hikayesi
 - Belkiya'nın Hikayesi
 - Cihanşah'ın Hikayesi
- 1001 Gece Masalları
 - Yemliha'nın Hikayesi

Yüzyıllarca yıl önce adına **Danyal** denen bir hekim vardı. Danyal her otu, her çiçeği hastalarında dener, eriştiği sonucu bir deftere yazardı. Danyal birden hastalandı. Yaptığı onca ilaç, kardığı merhem para etmedi. Karısına ‘doğacak çocuğumuzun adını Camasb koy, büyüdüğünde de ilaç defterimi ona ver.’ dedi. Camasb nice üstat hocanın rahlesi önüne diz çöktüyse de tek harf öğrenemedi. O günden sonra delikanlı her gün kalkıp öteki **odunculara** katılmaya başladı.

Yine bir gün Camasb'la oduncular erkenden yola d st ler. Kayaların dibinde *bir mağara* gördüler. Mağarada Camasb'ın değneği sert bir Őeye takıldı. Bu taş kapağı elbirliğiyle kaldırdıklarında da *kuyun*un dolu olduğunu fark ettiler. Camasb elini uzattı ve çekinerek yaladı parmağını. ArkadaŐlarına 'bu kuyudaki süzme nefis bir *bal*' dedi. Sonra ne yapacaklarına karar vermek için epey konuŐup tartıŐtılar. Balın hepsi satılıp bitince parayı eŐitçe b l Őeceklerdi. Ne var ki kuyudaki bal azaldıkça balı kuyudan çıkarmak zorlaŐtı. Camasb'ın beline ip bağlayıp kuyuya sarkıttılar. Bu arada yukarıdaki oduncular Camasb'ı kuyuda bırakmaya karar vermiŐlerdi. Camasb'ın ip bağladığı tulumlardan sonuncusunu yukarı çektikten sonra kuyunun kapağını kapatıverdiler.

Camasb, bir süre ağlayıp sızlandıktan sonra kuyunun duvarlarını eliyle yoklamaya başladı. Işık sızan bir delik gördü ve sonra belindeki bıçağı çıkarıp deliği genişletmeye koyuldu. Sonunda gözleri kamaştı bir anda. Ve delikanlı kendini kuyunun dışında buldu. Benzerlerini masalarda dinlediği *bir bahçenin* kapısı önündeydi. Havuzun karşısına yemyeşil bir taht konmuştu. Camasb başını tahtın arkasına dayadı ve uyuyakaldı. Dumana benzer bir yaratık başının üstünde ıslıl ıslıl bir tepsi tutarak ona yaklaşıyordu. Camasb ürkerek tepsiye baktı. Tepsinin içinde bir yılan vardı. Yılanın başı olağanüstü güzel bir insan başıydı. İnsan başlı yılan Camasb'a 'Rahat ol ey misafirim' dedi. 'Sana ne benden ne de şu gördüğün canlılardan zarar gelmez. Adım *Yemliha*, lakabım *Şahmeran*'dır. Yılanlar şahıyım.' dedi.

Şahmeran Camasb'a meyveler ikram etti. Her attığı yemişle korkusu tasası azaldı, doydu, rahatladı. Camasb babasının kimliğinden başlayıp bütün ömrünün öyküsünü anlattı. Şahmeran dinlediklerinin son bölümüyle hüzünlenmişti. Şahmeran içini çekti. 'Ben bir tarihte insan eline düştüm. İnsanoğlu elinde esir kaldım. Ben insanoğlunun nasıl hileci olduğunu bilirim.' dedi. Şahmeran öyküsünü anlatmaya başladı:

'Bir zamanlar yani çok çok eskiden Mısır'da bir hükümdar vardı, çok bilgeydi. Bir gün Tevrat'ta son peygamberin anlatımına rastladı. Halk bilgisizliğinden kendi dininden olur düşüncesiyle son peygamberi anlatan kısmı Tevrat'dan ayırıp gümüş bir sandığa koydu. Gümüş sandığı hazinesindeki bir odaya yerleştirdi. Kapısını da duvarla ördürtüp, yerini belirsiz etti. Bir süre sonra ömrü tükendi. Ardında iki oğul bırakmıştı ve büyüğünün adı Belkiya idi. Belkiya hazine dairesini dolaşırken bir duvarın durumundan kuşkulandı.

Duvarı yıktırınca gümüş sandığı buldu, son peygamber övgüsünü okudu ve içine bir aşk düştü. Tahtını tacını kardeşine bırakıp yollara düştü. Gide gide deniz kenarına vardı gemiye bindi. Belkiya'nın gemi yolculuğu keyifli başlamıştı bir süre sonra gemi bir adaya yanaştı. Belkiya adaya çıktı, bir ağacın gölgesinde uyuyakaldı. Uyandığında karanlık çökmüştü ve gemi gitmişti. Çaresizce haykırdıktan sonra adada yapayalnız kaldığını anlayarak olduğu yere çöktü. Belkiya bir süre sonra adanın öbür kıyısına vardı. Kıyıda boş bir kayık duruyordu ve kürekleri de içindeydi, dalgalar onu benim bulduğum adaya sürükledi. aslında ben benimle karşılaşan insanoğlunu bir daha insanlar arasına göndermem, insanlar arasına göndermem için bana söz vermesini istedim; bizim yerimizi hiçbir insana söylemeyecekti. Belkiya hayal kırıklığı ve üzüntüyle Kudus'e ulaştı. Camasb içini çekti ve 'ne olur siz de beni bıraksanız da gitsem...anama kavuşsam' dedi.

Şahmeran anlatmaya devam etti. ‘Belkiya Kudus’te Ukap adında bir simyacıyla tanıştı. Bu bilimle uğraşırken bir gize ulaşmıştı Ukap. Davud peygamber oğlu Süleyman Peygamber’in bütün hayvanlarla konuştuğu insanlara hükümdar olduğu ve rüzgarlara buyruk verebildiğini bunu yüzüğüyle yaptığını öğrenmiş. *Bu yüzüğü* kim parmağına geçirirse, yüzüğün güçleri ona boyun eğdi. Ukap bu yüzüğü ele geçirerek Süleyman Peygamber gibi dünyaya egemen olmak istiyordu. Ukap Süleyman Peygamber’in bulunduğu adaya ulaşmak için denizleri okyanusları aşmak zorunda olduğunu biliyordu. Dünyada pek az kişinin bildiği bir bitki vardı. Bu bitkinin özsuyunu ayağına süren suyun üstünde karada yürür gibi kolayca yürür de suya batmazdı.

Aranılan bitkileri bulmanın tek yolu şahmeranla yürümekti. Çünkü şahmeran'ın dolaştığı yerlerdeki bütün **otlar ve ağaçlar dile gelip özelliklerini söylediler**. Ukap uzak ülkeleri gezmiş, gezdiği yerlerde garip serüvenler yaşamış olduğu söylenen gezgin Belkıya'nın Kudus'e geldiğini duydu. Belkıya ile dost oldu. Süleyman Peygamber'in mağarasına gitmek istediğini bunu ancak şahmeran'ın yardımı ile yapabileceğini anlattı. Eğer Süleyman Peygamber'in mağarasına giderlerse ona son peygamberin yerini bulmada yardımcı olabileceğini söyledi. Belkıya o zaman şahmeran'ın yerini bildiğini söyledi. 'Gizlice adaya gelip gizlenmişler, bana tuzak kurmuşlar. Dağ taş bağ bahçe dolaştık durduk. Sonunda bulduk o otu. Hemen ayaklarına sürdüler yürüye yürüye adama kadar geldik.'

Dedim: ‘Ya Belkiya son bir öğüdüm var, eğer oraya kadar gitmeyi başarırısanız mührü Süleyman’ı almaya sen kalkışma, bunun niye olduğunu ancak o zaman anlayacaksın. Ve denizin üzerinde uzaklaşıp gittiler, yerimiz insanoğlu tarafından bulunduğu için yeni bir yere taşınmamız gerekti.’

Belkiya ile Ukap ıssız deniz çölünün ortasında yol alıp yedi deryalar geçmişler. Sonra varmışlar Süleyman’ın adasına varmışlar Süleyman’ın mağarasına. Belkiya anımsamış Şahmeran’ın sözlerini varmamış Süleyman’ın yanına. Ukap ise atıvermiş. Tam yüzüğe dokunuyormuş ki, yer sarsıcı bir gürültüyle koskoca bir ejderha çıkmış ortaya. Son adımını atmış ki, ejderhanın soluğu Ukap’ın tüm gövdesini sarmış. Belkiya Şahmeran’ın dediklerini anlamış. Yapayalnız bir başına denizin üzerinde günlerce haftalarca aylarca yol almış.

Şahmeran sustu, üzgündü. Camasb gidecekti bunu biliyordu. Şahmeran 'Biliyorum gideceksin seni daha fazla burada tutamam artık. Yalnız senden bir dileğim var: yurduna döndükten sonra hiç hamama gitmeyeceksin. Çünkü Şahmeranı gören insanoğlu eğer hamama girerse belinden aşağısı pul pul olur, gizini ele verir. O zaman beni gördüğün anlaşılır.' İfritlerinden birini çağırıp Camasb'ı çıkış kapısına dek götürmelerini söyledi. Sonrada ardından ağladı. Ve Camasb yeryüzüne döndü. Evinin kapısına varıp, eşikten içeri ilk adımını attığında anası çok şaşırmıştı. Camasb kendi içine kapandı. Sakladığı giz onu insanlardan ayırdı.

Günler aylar yıllar geçti. Ne ki günlerin birinde ülkenin padişahı Keyhüsrev ağır ve umarsız bir **cilt hastalığına** tutuldu. Veziri bilgin ve efsuncu bir kişiydi, Vezir Şehmur anladı ki bu hastalığın derdine tek çare **Şahmeran'ın etidir**. Şahmeran'ı yakalayıp keserlerse ve etini padişaha yedirirlerse padişah sayrılığından kurtulacak, ülkedeki kargaşa dinecekti. Alanlarda toplanan halk toplu halde hamamlara götürülerek yıkanıyor, belden aşağıları denetlenerek pullanıp pullanmadıklarına bakılıyor sonra da salıveriliyordu. Nitekim günün birinde Camasb'ı da ele geçirdiler, onu da gönderdiler hamama. Camasb daha yediği ilk tas su ile belden aşağısının pul pul olduğunu gördü. **Pullanmış bedeni** en katlanılmaz işkencelere hedef oldu, sonunda dayanma gücünü yitirmeye usul usul çözülmeye başladı.

Vezir şehmur ve onun adamları mağaranın ağzına geldiler, mermer kapağın kaldırılması ile bir ifrit belirdi, başındaki gümüş tepside Şahmeran duruyordu. ‘Ben sana söylemiştim ya Camasb, **insanoğlu ihanet eder.**’ dedi. ‘Sana son bir öğüdüm var ya Camasb, ilk suyum sen içme, o suyu bırak Vezir içsin, ikinci suyu sen iç, padişaha gelince etimden yiyip iyileşecektir.’ Şahmeran’ın kırk parçaya bölünmüş gövdesi suyun içerisinde yer değiştiriyor, su yüzüne çıkan her parça dile gelerek şifasını söylüyordu.

Camasb ilk suyu içirdiği Vezir Şehmur'un ölüm haberini aldı. Camasb Şahmeran'ın kırk parçasını kırk gün içinde padişaha yedirdi. Her geçen gün yaraları biraz daha iyileşiyor, kabukları dökölüyor, ağrıları dinliyordu. Lakin 'Danyal oğlu Camasb huzura buyursun' dediğinde Camasb kenti terk etmiş, uzak dağ yollarına abdallığın serüvenine yazgılanmıştı.

Şifacılık: Danyal→ (*Şahmeran*)→Lokman Hekim

"Ben, babamdan ileriyim,

doğacak oğlumdan geri"

Nazım Hikmet

‘MİTOS’ nedir?

- **Mitos:** söylenen ve ya duyulan söz
Epos: belli bir düzen ve ya ölçüye göre söylenen söz
Logos: gerçeğin insan sözü ile dile gelmesi
- Tarihsel zamanın dışında-önünde-yanında vuku bulmuş, tanrılar, yarı-tanrılar, doğaüstü güçler ya da olağan ötesi güç ve yetilere sahip ata-kahramanların tutum ve eylemlerinin ‘kapalı’ öyküleridir. Sembol-yoğundurlar.

Psikomitolojik Bakış

- *En geniş anlamı ile **psikomitoloji** insana ait bireysel ya da kolektif tüm öyküleri kapsar ve hepsine evrensel gerçeklik atfeder.*
- *Bireysel ve ortak mitler*
- *Doğa-tin / ‘dişil ilke’ – ‘eril ilke’ ikili sistemleri*
- *Anlamlandıran ve yorumlayan bilincin, yani öznenin, bu işlevinin sonucu her zaman bir “mit” olacaktır.*

İnsana ait her yaşantı “üçgen” ilişki şemalarına indirgenebilir.

Ontogenez sürecinde üç referans odağı vardır:

(1) "Anne": doğuran / taşıyan "dişil"

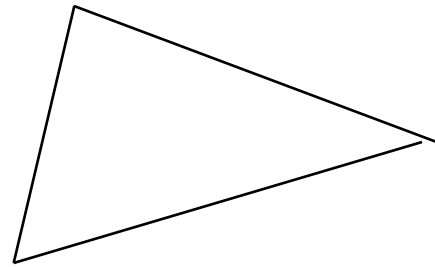
(2) "Baba": buyuran / zorlayan "eril"

(3) "Çocuk": yaratıcı-oyuncu “süreç-bilinç”

Psikomitolojik Bakış

- *Bilinçdışıyla ilk karşılaşma: kuyu, labirent, mağara sembolizmi*
- *Arketipsel dönüşüm sembolizmi: oduncu Camasb → Lokman Hekim*

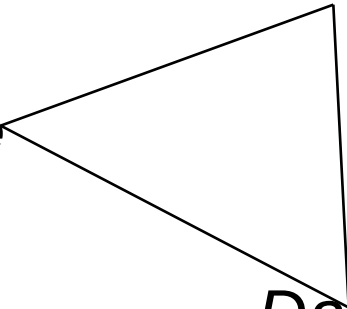
Şahmeran

Hükümdar

Camasb

İsimsiz anne

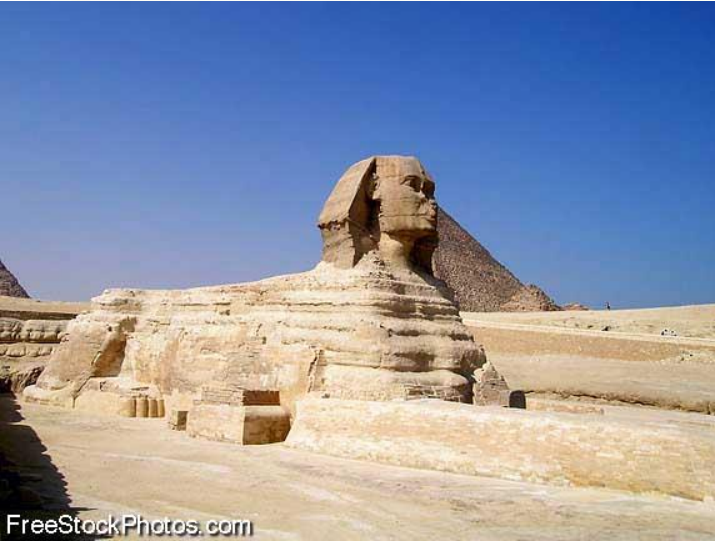
Danyal

‘Şahmeran’ kimdir / nedir ?

- *Yarı-yılan / yarı-insan ucube*
- *Ana Tanrıça ardılı*
- *Doğanın sırrı*
- *‘Güzel ve korkutucu’*
- *Bilinmeyen / yabancı*
- ***Shahmeran / Chimera***

chimera

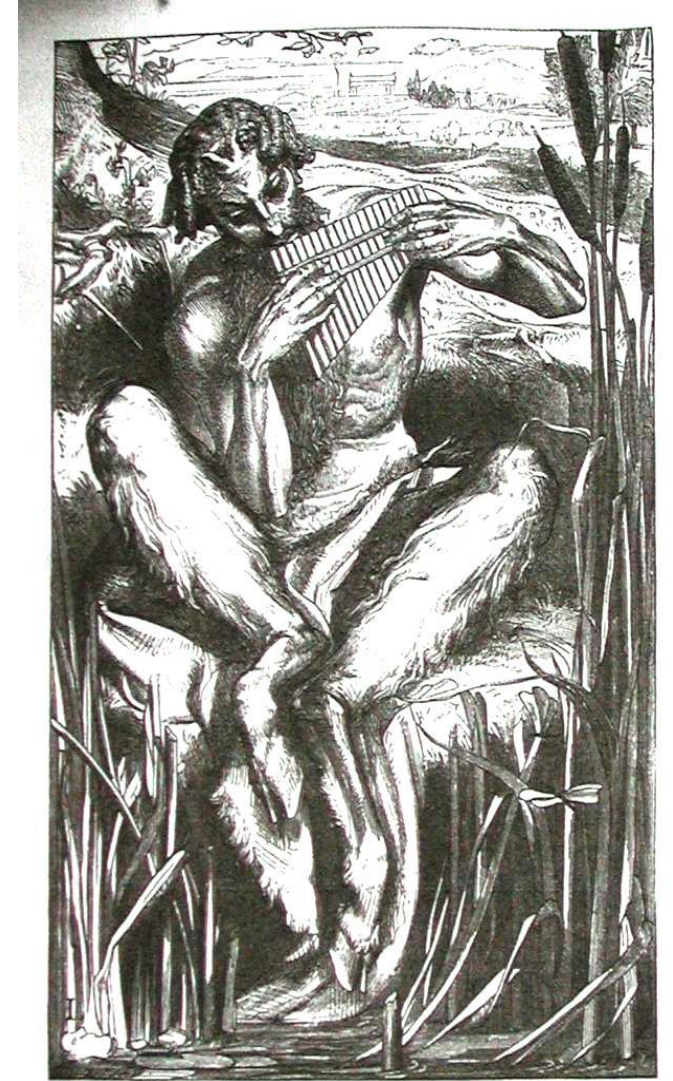
- Kimera: Başı aslan, gövdesi keçi ve kuyruğu yılan
- Minotor: Gövdesi insan, başı boğa
- Sfenks: İnsan başlı, kartal kanatlı, gövde üstü aslan, altı boğa
- **Hayvan-insan-tanrı**

■ Pan: Teke Tanrı

‘Pan: Bir ucûbedir; birbiriyle bütünleşememiş, üst üste yapıştırılmış yamalar gibi işlev gören hayvan-insan-tanrı karışımıdır. Parçalar birbirinin farkındadır ve yabancısıdır.’

‘Her ne kadar bir spektrum üzerinde iç içelik arz etseler de bu üç canlı formu, 1) hayvansılık, 2) insanlık ve 3) tanrısallık, kategorik ayrımlar gösterirler. Hayvan bütünüyle madde ve doğa (‘id’) iken, (göksel) tanrı kendini madde ve doğadan soyutlamış, hükümranlığını kurmuştur (‘süperego’). İnsan, her iki tarafa da ait olan parçalarını, yeni bir tanımlamayla bir ara-formda (‘ego’) bütünleştirme gayretindedir.’

- www.psikomitoloji.org.tr

"THE GREAT GOD PAN."

Kimera olarak Şahmeran

‘Özne dış gerçeklikle ilişki içinde kendi iç gerçekliğini oluşturur. Dış gerçekliğin nesneleri, iç gerçeklikte kendi özelliklerinin taşıyıcısı olan imgelerle, zihinsel nesnelerle temsil edilir.’

- www.psikomitoloji.org.tr

‘

James S. Grotstein,

‘Internal objects or chimerical monsters?: The demonic ‘third forms of the internal world, Journal of Analytical Psychology

Winnicott'un öznel nesne tanımı;

Öznel nesne → geçiş nesnesi → nesnel nesne

Öznel / nesnel

Birincil narsisizm / Tümgüçlülük fantezileri

Üçüncü alan: Kişisel ruhsal gerçeklik ile nesnel dünya arasındaki alan

Klein'in arkaik Oidipus kompleksi

İçselleştirilmiş nesne ilişkileri

Erken fantezi oluşumları / içe yansıtma

Oidipal sevgi nesnesinden vazgeçme / Üstben oluşumu

(Şahmeran'ın simgesel ölümü)

Yılan Sembolizmi (zıtlıkların birlikteliği)

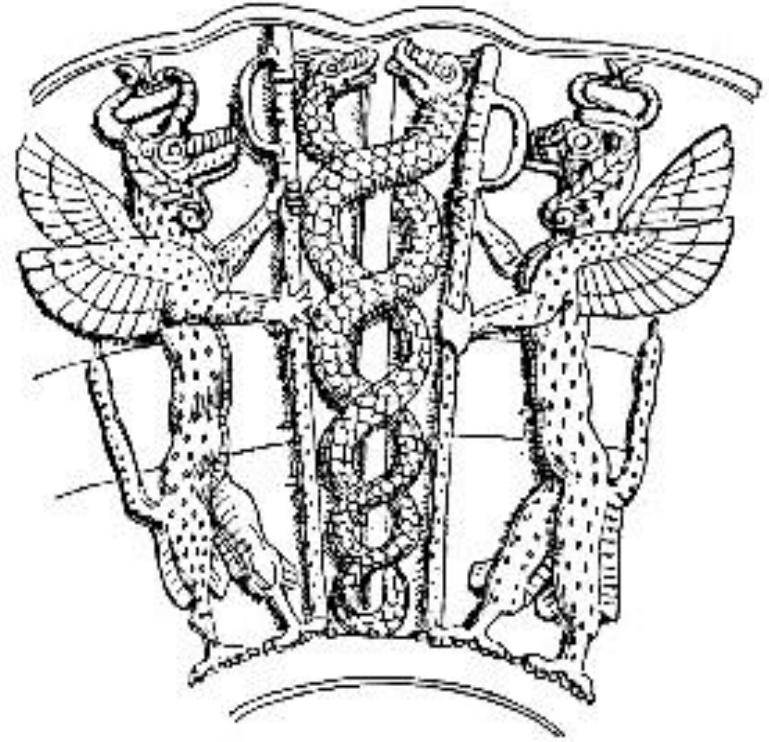
Sümer inançlarında;

- ‘Yaşam ağacının hakimi’
- Erkek ve kadın yılan (yer ve gök tanrısı)
- Koruyuculuğun ve şifa vericiliğin sembolü

Yin–yang felsefesinde çift başlı yılan: yaşam ve ölüm

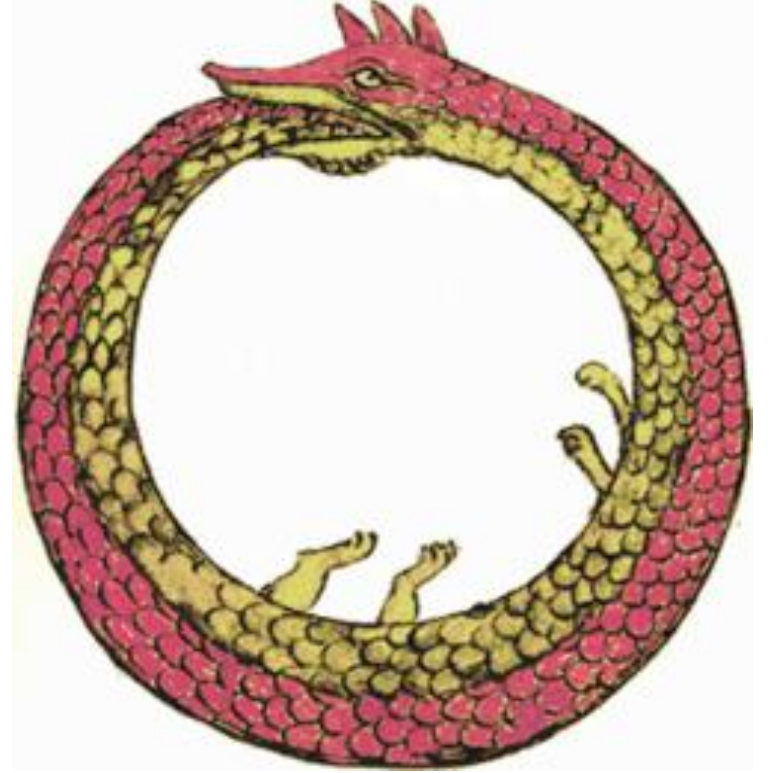
Zehir / panzehir

Eril / dişil

Yılan Sembolizmi (ölümsüzlük)

- Babillilerin Gılgamış destanında ölümsüzlük otunu (ç)alan yılan
- Kuyruğunu ısırarak halka-yılan: **Uroborus**
'sonu başlangıcıdır'

Daire sembolü
Bütünlük

Tıp Sembolü Yılan

Khiron

Asklepios

Cadeceum

İnsan hücreleri ile hayvan yumurtalarını birleştirilerek hibrid embriyo üretiliyor. İnek yada tavşan yumurtasına insan DNA'sı katılması yöntemiyle embriyodan kök hücre çıkarılıyor.

İnsan-hayvan karışımı hibritlerin üretilmesine karşı olanlar, etik dışı buldukları melez embriyoları 'doğanın işine karışmak' olarak görüyor.

21.yy kimeraları : Siborglar

Hayvan-insan-makine

Painting Sahmaran

Baby 7

‘Mitler imkansız olanın
gerçekleştirilebileceğini, iyinin kötüyü
yenebileceğini, ortak idealin yaşama
geçirilebileceğini gösterirler. Aslında neden
korktuğumuzu, korkunç olanla kişisel güç
beceri ve şans sayesinde mücadele
edebileceğimizi ve yaşamın bu mücadeleye
değer olduğunu öğretirler bize...’

J. Campbell